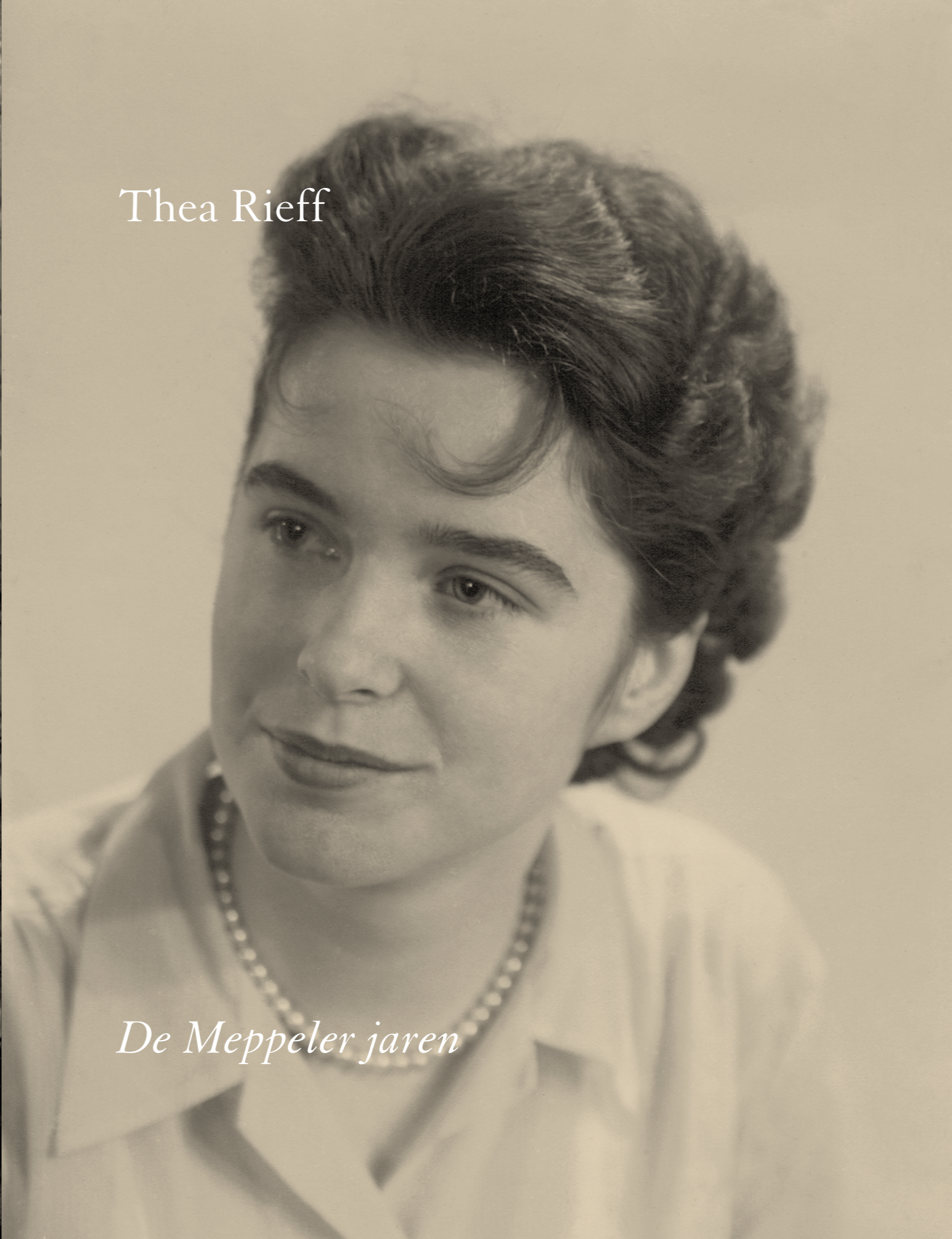

Thea Rieff

De Meppeler jaren

Min Verhaal

Thea Rieff

De Meppeler jaren

Thea Rieff

De Meppeler jaren

Voorwoord

Ik heb dit boek geschreven voor mijn kinderen en kleinkinderen. Want wat weten de jonge mensen van hun grootouders en hun ouders toen zij jong waren? Als *kleinkind* ken je je opa en oma vaak alleen maar als mensen van wie je snoepjes en koekjes krijgt, aan wie je met trots je rapport laat zien om zeker te weten dat er een zakcentje komt. Maar je ziet ook een ouder iemand die wat stuntelig en onhandig wordt en niet meer zo vlug meedenkt in de moderne tijd.

Als *kind* ken je je vader en je moeder als opvoeders, als mensen die voor je zorgen, met wie je over je problemen kan praten en die je raad geven als je daar om vraagt. Maar soms staan ze je in de weg met hun ouderwetse opvattingen en weet je zelf veel beter wat je wilt doen. Gelukkig maar. Maar deze oudere mensen zijn ooit ook jong geweest en zijn als baby vol trots door hun vader en moeder op de arm rondgedragen. Zij werden door hun ouders bekeken alsof ze het mooiste kind op de wereld waren.

Toen mijn moeder overleed had ik haar nog zóveel willen vragen, maar toen kon het niet meer. Na haar overlijden heb ik vaak gedacht: ik moet opschrijven wat ik nog weet. Er komt een tijd dat de kinderen meer belangstelling zullen hebben voor vroeger, maar of ik het dan nog weet? Door zelf mijn vroege herinneringen op te schrijven, kan iedereen nu zijn eigen moment kiezen om het te lezen.

Alleen één ding: het zijn wel mijn herinneringen. Uit mijn jeugdijaren is er niemand meer in leven met wie ik dat wat ik nog denk te weten, kan staven. En van de periode dat ik moeder was, kan iedereen die erbij was andere herinneringen hebben, ook als het om dezelfde situaties en gebeurtenissen gaat. Lees het met een milde lach en geniet maar van de vertelsels. Weet dat ik het altijd fijn gehad heb met jullie en trots ben op mijn kinderen die zelf hun eigen weg vol vertrouwen en durf zijn gegaan. Voor mij zijn jullie steunpilaren.

Lieve kinderen en kleinkinderen. In warme genegenheid
en met een hart vol liefde, jullie moeder en oma,

Thea Rieff

Opgroeien in de jaren veertig

Ik ben geboren in Hilversum op 16 oktober 1939, een halfjaar voor de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Ik lag in een stuit, de dokter die mij op de wereld hielp heeft een hele tijd nodig gehad om mij met warme en koude baden aan het huilen te krijgen. Deze dokter Swaab is later in de oorlog afgevoerd naar concentratiekamp Auschwitz, omdat hij joods was.

Tijdens de mobilisatie zat mijn vader in Friesland bij de verbindingstroepen. Mijn moeder vertelde, dat mijn vader maar één dag over is geweest vanuit Friesland om mij te bekijken en aan te geven. Pa was in de middag pas op het gemeentehuis in Hilversum. De ambtenaar zei tegen hem: “Kom morgen maar weer, het loket is gesloten.” Toen zou mijn vader gezegd hebben: “Nou, dan is ze maar niet geboren. Ik moet weer naar Friesland, naar mijn onderdeel.” Dat kon natuurlijk ook niet, de burgemeester is toen speciaal gekomen om het loket te openen.

Van de eerste jaren weet ik hoegenaamd niets. Wat ik weet, ken ik van de verhalen van mijn moeder. Maar vanaf mijn vierde jaar weet ik me nog behoorlijk veel te herinneren. Mijn vader werkte op de telefooncentrale bij de PTT in Hilversum. Toen hij een aanstelling en overplaatsing kreeg als sector-chef in de telefooncentrale voor Meppel en omstreken, kwamen mijn ouders in 1942 in Meppel wonen. Dat was een hele overgang voor mijn moeder. Ze heeft altijd een hang naar Hilversum gehouden en kon hier heel moeilijk aarden. Wat de voedselvoorziening betreft gingen we erop vooruit. In Hilversum werd het eten steeds schaarser, maar in Meppel was er nog volop eten te krijgen. Mijn broertje Luc is nog in Hilversum geboren, hij zag in januari het levenslicht en in maart gingen we verhuizen.

Ik ben eigenlijk nooit bang geweest, niet voor onweer, niet voor oorlogslawaai. Eigenlijk ben ik frank en vrij opgevoed. Wij hadden een Duitse buurvrouw, zij klaagde tegen mijn moeder: “Dat kind van jou is nergens bang voor.” Mijn moeder zou toen gezegd hebben: “Die heeft ook geen kwaad geweten.” Dat sloeg kennelijk op de bezetting van de Duitsers.

Wel had ik het altijd erg koud. Als we moesten gaan slapen, maakte papa van mij een rolletje, zo noemde ik dat. Hij rolde mij dan in een deken, zodat ik stijf als een worst in bed lag. Zo werd ik warmer en sliep uiteindelijk in. Als ik niet kon slapen, ging ik verhalen bedenken. Dat heb ik lang volgehouden. Soms doe ik het nog, maar dán komt er helemaal niets meer van slapen terecht.

Er was maar een paar uur per dag gas om te koken en later was er helemaal geen gas meer. We werden daarom gewassen onder de koude kraan, ook toen het hartje winter was. Ik denk dat mijn moeder onze kleren ook niet meer goed kon wassen, want er was geen zeep, maar daar heb je als klein kind geen benul van.

In onze kamer stond een driepootkacheltje waar van alles in werd gestookt: stukken boomstam, gedeelten van een hek dat ergens gesloopt was, oude schoenen, alles wat maar brandbaar was. Op een dag had moe een paar oude schoenen met spekzolen opgestookt. Die brandden zo hevig dat de vlammen uit de schoorsteen kwamen en het kacheltje vuurrood kleurde. Wij stonden achter in de tuin naar de vlammen te kijken die uit de schoorsteen kwamen. Ik zie mijn moeder nog staan met een heel angstig gezicht en met haar handen voor haar mond. Later doofden de vlammen gelukkig, er is verder niets gebeurd.

Mijn moeder was veel ziek in de oorlog. Ik vond het vreselijk om haar zo in bed te zien liggen, vooral in de winter als het zo koud was. Mijn broertje werd dan in alle vroegte door mijn vader naar de familie Prins gebracht, helemaal aan de andere kant van Meppel. Meneer Prins was een collega van mijn vader. Zijn vrouw paste op Luc tot mijn vader hem na zijn werk weer ophaalde. Het huis staat er nog, maar de familie woont er al heel lang niet meer.

In diezelfde periode werden mijn amandelen geknipt. Mijn vader reed me achterop zijn fiets naar het ziekenhuis. Ik wist eigenlijk niet wat er ging gebeuren. Als ik eraan denk, ervaar ik het bijna weer. Pap ging weg en ik liep aan de hand van een zuster mee, als een lammetje naar de slachtbank. Ik werd in een grote stoel gezet, mijn polsen en mijn benen werden vastgebonden en ik kreeg iets in mijn mond, zodat ik die niet weer kon dichtdoen. Een dokter kwam bij me met zo'n grote ronde spiegel op zijn hoofd en knipte iets weg achter in mijn keel. Het bloedde. Het was vreselijk angstaanjagend. Er was kennelijk geen verdoving en niemand had verteld wat er zou gaan gebeuren. Jaren later droomde ik er soms nog van en dan zag ik die grote ronde spiegel met dat lampje erboven voor me.

Enkele keren in de week was de gaarkeuken in de Dirk Jacobsstraat bij de gasfabriek open. Omdat ik thuis was en mijn moeder ziek op bed lag, moest ik er met een pannetje naartoe. Bij de gaarkeuken leverde je een bon in en dan kreeg je een flots eten. Aardappelen bijvoorbeeld, met van die zwarte pitten erin, bah. Luc en ik noemden dat bullebakken, van die snotstukken die je uit je neus pulkt. Het brood dat we aten was helemaal hol, het was alleen korst. Papa zei dat de bakker er doorheen was gekropen.

Mijn vader ging eens in de week melk halen bij een boer over het spoor. Als mama de melk gekookt had, kwam er een dik vel op. Dat haalde ze eraf en deed ze bij ons op brood. We vonden het lekker, maar nu moet je er niet aan denken.

We woonden aan Het Vledder aan een groot plein waar van alles gebeurde. Er stond een grote openbare school en een gereformeerde school waar eerst Duitse soldaten gelegerd waren en later Engelse of Canadese soldaten. De Duitse soldaten hielden op het plein hun exercities. Het stond er dan helemaal vol met mannen en de commando's schalden door de lucht. Ik keek dan uit het slaapkamerraam van mijn ouders naar al hun verrichtingen. Later, dat moet ongeveer in 1944 geweest zijn, werd de school vaak bestookt met mitrailleurvuur en ander gedoe. Ook werd de spoorlijn die vlak langs de school liep beschoten. De kogelhulzen ketsten dan over Het Vledder.

Ik ben nooit bang geweest. Als er werd geschoten, nam moeder ons mee naar het hoekje bij de trap en liet ons plaatjes zien uit het kookboek van Wannée van de Amsterdamse Huishoudschool. Ze schotelde ons dan plaatjes voor van worteltjes, erwten, cake, koekjes en gebak en vertelde hoe heerlijk dat allemaal smaakte. Achteraf vond ik het heel knap van mijn moeder dat zij nooit angst toonde en onze aandacht afleidde met plaatjes en verhalen. Daardoor waren wij niet bang, maar ik denk dat ze zelf wel behoorlijk in de rats gezeten heeft.

En het was donker, aardedonker, helemaal als de maan weg was. Er mocht ook helemaal geen licht uit de huizen komen, alles was verduisterd door verduisteringsgordijnen, een soort zwart papier dat voor de ramen geplakt moest worden. Er was helemaal geen licht, want elektra was schaars. De Duitsers wilden de verduistering, zodat het moeilijker werd voor de geallieerden om te navigeren. Door de duisternis konden zij zich moeilijker oriënteren. Ook werd het zo lastiger om militaire doelen te onderscheiden.

Het ziekenhuis had een eigen aggregaat, dat moest natuurlijk omdat er ook operaties werden uitgevoerd. Mijn man vertelde me later dat hij en zijn drie broers 's avonds in de winter om de beurt op de fiets moesten met de dynamo aan, zodat er toch een beetje licht was in de woonruimte. Er gebeurden ook dikwijls ongelukken. Mensen liepen het kanaal in omdat ze niet konden zien waar ze liepen. Alleen bij volle maan had je goed zicht. Ook mijn vader en ik zijn bijna de Hooogeveense Vaart ingelopen toen we naar mijn moeder gingen die in het Diaconessenhuis lag vanwege een miskraam.

Tegen het einde van de oorlog werd het steeds spannender, er kwamen meer bombardementen vanuit Engeland voor Duitsland. Hele konvooien met bommenwerpers vlogen over Nederland. Mijn vader en buurman Karel keken met een verrekijker uit het zolderraam naar al die vliegtuigen die overvlogen naar het Oosten.

Ik liep een keer met mijn moeder en mijn broertje langs een café toen het luchtalarm ging. Wij vluchtten het café in en daar lag een witte boterham op een bordje. Mijn broertje vroeg: “Mam, is dat nou koek?” Ik zie nog zo, dat mijn moeder de boterham van dat bordje griste en zo in haar jaszak stopte. Later, toen alles weer veilig was en we op de brug naar huis liepen, kregen Luc en ik ieder de helft, maar ik denk dat mijn moeder het graag zelf had opgegeten, want van foto’s weet ik dat ze broodmager was.

Het was al tegen het eind van de oorlog toen in Meppel Sociëteit Tivoli werd gebombardeerd. De Tommies dachten dat het huis vol zat met Duitse officieren, maar die waren er niet meer. De explosie was zo enorm dat alle ruiten in de verre omgeving waren gesprongen en ook de achterruiten van ons huis waren compleet versplinterd. Op de een of andere manier wist mijn vader aan linoleum te komen uit het PTT-kantoor, hij bedekte daarmee de ramen. Zo hadden we toch nog enige bescherming tegen de wind.

Het was voor het eerst dat ik mijn vader heb zien huilen. Hij lag op de divan en de tranen liepen uit zijn ogen. Er speelde muziek, ik denk dat pa een plaat had opstaan van Grieg met de Morgenstemming uit de Peer Gynt suite. Ik was compleet geschokt. Mijn vader was altijd vrolijk en grappig en stoer. Ik heb heel stilletjes de deur weer dichtgedaan en ben totaal verward naar buiten gegaan. Het heeft diepe indruk op mij gemaakt, helemaal nu ik dat beeld zo helder heb. Ook het geluid van vliegtuigen die neergeschoten werden, dat zit nog in mijn hoofd. Zo’n jankerig geluid, totdat het stil was.

Feestdagen vierden we in die tijd eigenlijk niet. Sinterklaas werd gewoon overgeslagen. Ach, als niemand je vertelt dat de Goedheiligman met cadeautjes langskomt, dan mis je hem ook niet. Wel heb ik een keer een speculaasje in mijn schoen gehad, dat was een hele verrassing. Met Kerstmis was er ook één keer iets heel bijzonders. Wij hadden achter in de tuin een groenblijvende struik met rode besjes, die hadden pa en moe boven de tussendeuren gehangen van de kamer en suite. Papa had er groene, rode en witte lampjes in geplaatst. Wat vonden Luc en ik dat mooi, we konden er de hele avond wel naar kijken.

Aan alles komt een eind. Ook aan een oorlog, al duurt hij lang en kunnen velen het niet navertellen. Nederland leefde in het bevrijdingsjaar compleet in een roes. Er werd gevlagd, gezongen en gedanst. Ja, vrolijkheid en vreugde alom en een enorme eensgezindheid onder elkaar. Er werden Oranjeverenigingen opgericht en alles was door elkaar en met elkaar. In Meppel zijn we op 13 april 1945 bevrijd. Ik zie de beelden zo weer voor me.

***

Ik ben bijna zeven jaar en mag met mijn buurmeisje Paula naar bakkerij Jansen in de Kruisstraat. Het verhaal gaat dat hij meel heeft gekregen van de Canadese soldaten en dat je bij hem brood kunt kopen. Ik ben zo blij! Dat komt omdat mama ook blij is en papa loopt te zingen. Allemaal soldatenliedjes die hij mij ook probeert te leren. Het is prachtig weer, ik kijk naar de hemel en zie een strakblauwe lucht, het ruikt zo lekker en het is lekker warm. Dat vind ik heerlijk. We lopen samen naar de Kruisstraat en staan in de rij voor zo’n brood. Mama moet op Luc passen, zij kan niet weg. Omdat Paula twee jaar ouder is dan ik en veel groter, mag ik met haar mee naar de bakker. Onder het lopen fantaseer ik over het brood. Mama heeft wel verteld hoe dat was vroeger, maar ik heb geen idee hoe het proeft. Ik heb mijn zondagse jurkje aan, knalrood met korte mouwtjes, ik hou zo van dat jurkje. Het maakt me altijd blij omdat het dan zondag is en pap vrij heeft.

Paula en ik staan lang in de rij, er zijn heel veel mensen die wel een brood willen kopen, een feest toch? Eindelijk zijn we aan de beurt. We krijgen allebei een brood, een wit brood. Trots als een pauw huppelen en springen we naar huis om onze schat af te geven aan onze moeders. Paula en ik zingen liedjes die we op straat horen: “Oranje boven, Oranje boven, leve de Koningin.” Straks krijgen we er een plakje van, dat is ons beloofd. Ik zie aan mam haar gezicht dat ze heel blij is als ik terug ben. Ik krijg meteen een plakje van het brood en mijn broertje ook.

Als het middag is gaan we naar de stad, de Canadezen komen door de Marktstraat en daar wil mama ook naartoe. Ze neemt ons bij de hand. Voor de huishoudschool gaan we op het kruispunt staan waar je de Tommies ziet binnenrijden. Verbaasd zie ik die monstergrote tanks de stenen uit de straat malen. Iedereen zwaait met een vlag of een zakdoek en mensen willen op dat grote ding klimmen om de soldaten te omhelzen. Ik krijg van een soldaat een stuk chocolade in mijn hand geduwd. Ik weet eigenlijk niet wat ik ermee moet en geef het aan mama. Ik zie dat zij het in haar jaszak stopt.

Ik kijk naar de overkant van de straat, daar zie ik buurman Enkhoff in het etalageraam van de winkel van de gasfabriek zitten. Hij zwaait ook met een vlag. Buurman Enkhoff is de vader van Frida, en Duits. Daarom mag ik niet met haar spelen. Dat vind ik wel jammer, want Frida is best leuk en ze heeft ook mooie poppen. Eén keer ben er binnen geweest, maar toen kreeg ik van mam op mijn kop, dat heb ik dus maar niet weer gedaan.

Als de tanks voorbij zijn, zie ik dat bijna de hele straat kapot is. We gaan naar de Hoofdstraat en naar de Groenmarkt. Er zijn zoveel mensen dat ik er een beetje bang van ben, maar iedereen is gelukkig heel vrolijk en dat maakt mij ook blij.

Er wordt gezongen en gedanst, mensen zoenen elkaar en overal hangen vlaggen uit de ramen. En het is lekker warm. Mijn moeder is ook heel blij, ze danst op het plein zomaar met een vreemde meneer. Later, veel later, lopen we weer naar huis. Pap komt ook vrolijk thuis. Hij vertelt aan mama wat er allemaal stuk is op de telefooncentrale en dat hij het erg druk heeft om alles weer te maken.

's Middags is er afgekondigd dat er 's avonds een groot bevrijdingsfeest is op de Groenmarkt. Pap en mam gaan er ook heen zeggen ze. We worden in bed gestopt en moeten zoet zijn en gaan slapen. Maar als het donker is en ik mijn vader en moeder zoek, zijn ze er niet en ben ik bang. Voor het eerst heb ik dat rare gevoel in mijn buik. Dan heb ik een idee. We gaan op het balkon achter het huis staan en roepen heel hard naar pap en mam, dan horen ze ons vast wel. Als mama en papa thuiskomen is het donker en zijn ze boos op mij. Mijn moeder schaamt zich voor de burens, omdat ze samen naar het feest zijn gegaan en wij alleen thuis waren. De buurman heeft ze opgezocht op het feest en verteld dat we op het balkon stonden te roepen. Ik heb meer van die ideeën gehad die achteraf niet zo goed uitpakten.

In de Hoofdstraat is ook een winkel waar je weer dingen kunt kopen. Je kunt er nu bordjes kopen met de spreuk 'Nederland zal herrijzen'. De andere dag gaat mam ook een zo'n bordje kopen, het hangt nu aan de muur in de gang.

Als we 's avonds aan tafel zitten, vertelt mama aan pap dat de buurman, de vader van Frida, is opgepakt en naar een strafkamp is gestuurd omdat hij ^{NSB}'er is, dat er ^{NSB}'ers met prikkeldraad om hun nek door de Hoofdstraat moesten kruipen en dat de moffenmeiden kaalgeschoren zijn omdat ze vriendjes waren met de Duitse soldaten. Mijn fantasie gaat met me op de loop, ik vind het vreselijk wat ik hoor, terwijl mijn vader en moeder het juist goed vinden. Ook dat er veel mensen in de Hoofdstraat stonden te juichen toen ook een politieman, die verkeerd was geweest in de oorlog, met prikkeldraad om zijn nek door de straat moest kruipen. Het lijkt mij vreselijk en ik vind het toch zielig, ook al zijn ze dan van de verkeerde kant.

Ik word dit jaar zeven en mijn ouders hebben gezegd dat ik nodig naar school moet. Dat lijkt me erg spannend, dan leer ik ook lezen en schrijven. Ik kan wel wat tekenen, maar die andere dingen lijken me ook wel fijn om te kunnen.

***

In mei van dat jaar gingen we naar oma Rieff in Den Haag, mijn vaders moeder die hij de hele oorlog niet had gezien. De verhalen uit het westen waren nogal schokkend, dus logisch dat pa naar zijn moeder wilde. We gingen met de trein, dat vond ik wel spannend, want we reisden niet in een coupé voor passagiers, maar in een goederentrein waar doorgaans kolen in vervoerd werden.

De deuren waren open en we moesten op onze koffer blijven zitten en mochten ons niet verroeren. Ik keek uit de open deur en zag het landschap voorbij razen.

Onze handen en gezichten werden helemaal zwart van alles wat we aanraakten. We kwamen aan op station Hollands Spoor en moesten lopend naar mijn oma, papa sleepte met een zware koffer en wij waren roetzwart van de kolentrein.

Mijn oma woonde in de Pieter Stuyvesantstraat op de bovenste etage van een bovenwoning. Er waren twee grote kamers met daartussen een alkoof, een tussenkamertje waar oma sliep. Er was een keuken, een wc in de gang en aan het einde daarvan een logeerkamer en een trap naar de zolder waar twee gezinnen hun opslag hadden. Het mooiste vond ik de papegaai die in een kooi op de keukentafel stond. Oma praatte ook met hem. Jacob, dat was zijn naam, kreeg 's morgens een stukje beschuit dat in de thee was gedoopt en schreeuwde dan: "Jacob, lekker lekker." Na ongeveer een week zijn we weer met de trein teruggegaan. Toen wel in een gewone coupé, dat was een stuk veiliger en schoner.

Later zijn we meerdere keren op de fiets naar Den Haag geweest wanneer mijn vader vakantie had. Pap en man fietsten en Luc en ik zaten op de bagagedrager. De fietstassen waren volgepropt met kleren en eten. Pa en moe fietsten eerst naar Urk, gingen met de boot over naar Amsterdam en dan verder op de fiets naar Den Haag. Ik vond het wel mooi, maar ik heb mijn moeder wel heel vaak horen mopperen over de rotwind die ze altijd tegen hadden.

Op een dag kreeg mijn broertje van de buurman een haantje. Die hield kippen en er waren haantjes teveel. Luc voelde zich de koning te rijk. Het haantje groeide en groeide en dat rotbeest pikte je altijd in de benen als hij de kans kreeg, maar met mijn broer was hij maatjes. De haan werd uiteindelijk te groot en te lastig en hij kon natuurlijk niet zonder toezicht blijven als wij naar Den Haag gingen. Algauw was er een oplossing. Pap heeft hem met een zwaai de nek omgedraaid, maar dat werd mij pas later verteld. Toen we uit school kwamen, kwam mijn vader bij Luc met de droeve mededeling dat zijn haan van het trapje was gevallen en zijn nek had gebroken. Het arme beest lag op het keukentrapje in de schuur. Het werd het grootste drama van de eeuw. Wat heeft Luc gehuild en wat was hij verdrietig. Toen wij al naar bed waren, heeft mijn vader hem geslacht en heeft mijn moeder er kippensoep van gemaakt. De enige die lekker van de soep heeft gegeten, was mijn broer, hij wist niet dat zijn haantje zo lekker kon zijn.

We zijn ook vaak naar Groningen geweest op de fiets, daar woonden opa en oma Sprengers. De eerste keren dat we er kwamen en gingen wandelen, zagen we dat er veel kapot geschoten was. Er lag enorm veel puin, maar 'd'Olle Grieze', de Martinitoren stond er nog, de trots van ieder gearde Groninger.

In die tijd was iedereen druk aan het werk, Nederland in de wederopbouw. Het motto was immers 'Nederland zal herrijzen'. Er was veel te weinig woonruimte voor iedereen. Er was in de oorlog niets gebouwd, maar wel veel kapotgeschoten of gebombardeerd. Nu werd er wel druk gebouwd, maar dat was niet in één keer klaar.

De gemeente wees mensen die wel een huis hadden aan, zij moesten plek inruimen voor diegenen die geen onderdak hadden. Zo kregen wij ook inwoning. De slaapkamer van mijn ouders werd omgetoverd tot woon-slaapkamer voor Jack en Bella. Op zolder kregen ze een stuk dat gebruikt werd als opslagruimte. Meer dan een jaar woonden ze bij ons in, toen kregen ze een eigen plekje op het Allee, waar nieuwe huizen gebouwd werden. Of het altijd koek en ei was weet ik niet, ik hoorde mam vaak mopperen op die eigenwijze vent.

Mijn vader werkte na de oorlog bij de PTT en daar was van alles voor het personeel te doen. Er was een toneel-, een sport- en een zangvereniging. Op de zolder stond een grote pingongtafel voor onderlinge wedstrijden en ook de toneelstukken werden daar gerepeteerd. En iedereen deed mee, er heerste een lekker wij-gevoel. Er werden Oranjeverenigingen uit de grond gestampt en tegen de tijd dat Koningin Wilhelmina jarig was, stond heel Nederland op zijn kop. De eerste keer na de oorlog dat er een optocht was, zaten we op een boerenkar met banken en we kregen een peer mee naar huis. Zo'n grote sappige.

Vaak haalde ik mijn vader op van zijn werk, ik mocht dan achterop de fiets mee naar huis. Mijn vader had een dienstfiets waar ik, met een been onder de stang door, op heb leren fietsen. Zo speelden we ook voetbal op de fiets op Het Vledder. Als hij nog aan het werk was, mocht ik naar de zolder van het kantoor om pingpong te spelen.

Op Het Vledder was altijd wat te doen. Op straat waren met witte verf grote vlakken geschilderd met nummers erin die correspondeerden met dorpjes in de omgeving. Mensen zetten de spullen die dáár naartoe vervoerd moesten worden in. Drie keer in de week reden er bodekarren met paard en wagen om die spullen naar de dorpjes te brengen.

Er werd altijd met paard en wagen gereden, gemotoriseerde vrachtwagens waren er niet. Ook de groenteboer kwam met groente en fruit op de kar langs. Mijn moeder verwendde dat paard met wat lekkers. Het paard galoppeerde over Het Vledder en als hij de hoek om kwam, dan kletterde hij naar ons huis toe, zo was hij gebrand op dat lekkers. Een keer ging dat zo hard dat de appels uit de kist vlogen, de groenteboer was niet blij. Er ging ook wel eens een paard op de loop en dat was dan best gevaarlijk, we moesten dan altijd aan de kant gaan, achter een boom als die er was. Je kunt je dat nu niet meer voorstellen.

In het najaar was er circus op Het Vledder, geweldig was dat. We wilden altijd graag kijken bij de dieren; de leeuwen, de olifanten en de beren. Het was feest. We wilden samen met de buurkinderen altijd graag helpen om een vrijkaartje te verdienen, maar dat is ons nooit gelukt. Wel scharrelden we altijd tussen de woonwagens en de dierenkarren door.

Het circus was er een hele week en wie de centen had, ging erheen. De mensen die rondom het circus woonden, hadden dan die week vaak mensen van het circus in de kost. Bij ons logeerde altijd een meneer die muziek maakte. Van die man hebben we een keer een vrijkaartje gekregen. Prachtig vond ik het circus. Het mooiste vond ik de trapeze, zo door de lucht vliegen of je een vogel was. En dan de clowns, maar ook het paardennummer was prachtig. Dat is allemaal ingehaald door ander amusement, maar als kind heb ik er enorm van genoten.

In die tijd kreeg ik ook nieuwe schoenen, lichtgrijs. In de oorlog waren er geen schoenen te koop. Je liep op kleppers, of de neuzen werden van oude schoenen geknipt, dan kon je er nog weer op lopen, hoewel je tenen er dan wel overheen staken. Wat was ik trots op mijn nieuwe schoenen. Ik wandelde wat af, iedereen moest het zien.

Zo liep ik ook op de Ceintuurbaan die was geasfalteerd, maar het was augustus en loeiheet en mijn nieuwe schoenen kwamen onder het teer te zitten van het gesmolten asfalt. Wat vreselijk. Wat moest ik doen? Mam had nog zo gezegd dat ik er zuinig op moest zijn. Gelukkig kreeg ik weer een idee. Ik nam de schoenen onder mijn arm en ben naar het ziekenhuis aan de Hoogeveenseweg gelopen. Ik wist zeker dat de zusters er wel raad mee wisten. Als ik me er nu in verplaats, denk ik dat de diaconessen vertederd geglimlachten hebben om dat kleine kind dat aan de deur stond, haar schoenen onder haar arm, en vroeg of ze die rommel er ook af konden halen. Ik denk dat ze een prop watten met ether genomen hebben, en schoon waren ze weer. Ik kreeg nog een zuurtje toe en ben heel blij en gelukkig met mijn schoenen onder mijn arm weer naar huis gelopen.

Wat mijn moeder enorm verbaasde en waar ze jaren later nog met mij over sprak, was dat iedereen zich op een gegeven moment weer terugtrok in zijn eigen bolwerk. De gereformeerden kochten hun spullen weer bij hun geloofsgenoten, net als de hervormden. De paar katholieken trokken weer met elkaar op en de broederschap die de mensen in de oorlog met elkaar hadden beleefd, sijpelde geleidelijk aan tussen de straatstenen weg. Er was niks geen eensgezindheid meer.

Naar school en naar de vakantiekolonie

In september, één maand voor ik zeven werd, ging ik voor het eerst naar school, mijn moeder bracht me. Ik had een leuk geruit jurkje aan, gemaakt van een oude jurk van tante Rita, onze buurvrouw. Voor schooltijd stonden we in een lange rij om naar binnen te gaan als de bel ging. De grote kinderen, waaronder ik, moesten op de achterste banken zitten. Veel jaren was het schoolgaan onmogelijk geweest, omdat schoolgebouwen waren gevorderd door de bezetters en er ook geen leraren waren. Nu het weer kon, ging iedereen naar school. De klassen puilden uit, we zaten met z'n drieën in één bank.

De leeftijden van de kinderen liepen uiteen, we hadden een jongen in de klas, Johannes, die al vijftien jaar was. Hij was helemaal de baas en we moesten doen wat hij zei, anders kregen we op onze donder. Sommige kinderen kregen bijvoorbeeld als ze jarig waren snoepjes van hun ouders mee om uit te delen. Als iedereen een snoepje had, gaf Johannes een commando. Dan moesten we het snoepje opgooien, onze mond opendoen en het snoepje opvangen. We hadden niet de moed om het niet te doen. Hij is niet lang in de klas gebleven, op een gegeven moment kwam hij niet meer. Waarom, dat weet ik niet.

De eerste periode moest ik erg wennen, ook aan dat opgesloten zitten en niet naar buiten kunnen als ik dat wilde. We moesten rechtop zitten met onze armen over elkaar en luisteren natuurlijk. Juffrouw Van Dijk zwaaide de scepter, ik vond haar wel aardig en soms mocht ik wat wegbrengen naar de bovenmeester.

Wat ik héél erg vond was het schrijven op een lei met een griffel, vreselijk. Eerst die griffel al, een akelig ruw staafje dat kraste en piepte over dat leitje. Mijn haren gingen er bijna van overeind staan, zo akelig vond ik dat. Algauw kregen we een potlood en een soort kladpapier waar soms nog een stukje hout in zat.

Als je de les of wat dan ook goed gedaan had, maakte de juf de eerste letter van je werkje rood met een kleurpotlood, daar was ik dan wel trots op. In de eerste klas leerden we schrijven, hardop voorlezen en de tafel van twee en drie. Zaterdag kregen we het laatste uur zang en om kwart voor twaalf mochten we naar huis. Heerlijk vond ik dat, ik heb zaterdag altijd de leukste dag van de week gevonden.

Zaterdags gingen we ook in de teil, in de zomer in de keuken en in de winter voor de kachel in de kamer. Er werd 's middags al een aker met water op het gas gezet en dan was het 's avonds baden geblazen. Mam waste ons en pap droogde ons af. Als we schoon waren, mochten Luc en ik in het grote bed van pa en ma liggen, dan lagen onze zondagse kleren al klaar. Dan gingen pa en ma baden en

als alles opgeruimd was, mochten we in ons goede spul beneden komen en kregen we chocolademelk en een sprits. Daarna werden er pinda's gedopt onder het ganzenborden of een spelletje Mens erger je niet. Super toch!

Wie een beetje kon meekomen in de klas werd in januari naar de tweede bevorderd. Ik zat in januari in de tweede klas bij juf Adriaanse, die op de een of andere manier de pik op mij had. We konden echt niet opschieten met elkaar.

Ik was een lang en mager kind, vaak verkouden en had ook dikwijls bronchitis. De huisdokter stelde daarom voor dat ik met nog twee andere meisjes uit Meppel naar de vakantiekolonie Zwartendijk in Egmond aan Zee zou gaan om aan te sterken en wat dikker te worden.

Op 1 september 1947 werd ik samen met deze twee meisjes met een adreskaartje om mijn hals – ik denk onder begeleiding – op de trein gezet naar Egmond aan Zee, naar de vakantiekolonie voor bleekneusjes. We zouden er zes weken blijven en ik zou dus net voor mijn verjaardag weer thuis zijn. Het was stralend weer, oudere mensen zullen nog wel weten dat de zomer van 1947 prachtig was en tot in de late herfst voortduurde. Maar wat voelde ik me verloren en naar zonder mijn ouders en met wildvreemde mensen op naar een avontuur waar ik geen enkel idee van had. Laat tegen de avond kwamen we in Zwartendijk aan. Ik werd ingedeeld bij allemaal vreemde meisjes.

Ik sliep in het bovenste stapelbed, dichtbij de tuindeuren en kon mooi naar buiten kijken. Mijn slapie was een meisje uit Rotterdam, Jopie. De baas, juffrouw Ris, had de pik op haar. Jopie kreeg dan ook geregeld straf, waarom dat was me een raadsel. Ze moest dan in de nacht een tijdje op de gang staan. Nou hadden Jopie en ik allebei donker haar en de gang was slecht verlicht. Menig keer hebben we van persoon gewisseld en stond ik op de gang terwijl Jopie in bed lag. Wij hadden heimelijk pret omdat we de juf gefopt hadden.

Elke ochtend was de zon er, eerst stralend aan de hemel en later in het seizoen wat bedachtzamer, maar ze was er. We moesten vroeg opstaan, want het spreekwoord luidt immers: 'Morgenstond heeft goud in de mond.' We gingen klassikaal naar de wasruimte waar een lange zinken bak stond met allemaal kranen. Eerst moesten we onze tanden poetsen. Ik had een doosje met tandpastapoeder. Het was wit met een oranje band. Met zwarte letters stond er IVEROL op. Wat vond ik dat stoer, eigen tandenpoetspoeder waar ik mijn tandenborstel in stipte. Het was volgens mij voor het eerst dat ik een eigen tandenborstel had. Daarna moesten we ons wassen. Met koud water natuurlijk, want warm water was er niet.

Na de wasbeurt moesten we wandelen om honger te krijgen. We wandelden door de duinen en soms over het strand en altijd was de zon er. Heerlijk, wat een

licht en warmte. Op de terugweg liepen we langs de broodkeuken, dan rook de lucht naar zuur en verschimmeld brood. Als ik die lucht nu soms ruik, dan denk ik meteen terug aan Zwartendijk.

Eén keer in de week, op woensdag, mochten we naar huis schrijven. We kregen dan een velletje papier met lijntjes en een potlood. Als je klaar was, moest juf het lezen en als je klachten had of iets schreef wat je niet leuk vond, dan gumde ze dat uit en vertelde wat je moest opschrijven aan je ouders. Mijn moeder heeft al die briefjes bewaard en ik heb ze nog. Ik heb ze een keer opnieuw gelezen en zag dat er veel gegumd was.

De bedoeling was dat ik zou aankomen, maar ik had veel heimwee en dat is niet goed voor het algemeen welzijn. Het eten en vooral het drinken, thee met melk en een vel erin, bah. En dan dat zure brood. Niet dat ik zo verwend was, maar thuis was het toch zo anders.

Mijn moeder had me geleerd om netjes met mes en vork te eten en te wachten met eten tot iedereen aan tafel zat. Maar veel kinderen uit Rotterdam, de stad die al vroeg in de oorlog platgebombardeerd is, hadden daar geen idee van. Op het eind van de oorlog aten ze uit vuilnisvaten om hun honger te stillen. Maar mijn moe, een pietje precies, had voor haar spruiten een ander idee. Zelfs het beetje dat we hadden in de laatste oorlogsjaren moesten we netjes naar binnen werken.

Nou, ik trof het hoor, daardoor werd ik aan het hoofd van de tafel gezet en mijn tafolgenoten moesten goed kijken hoe ik dat deed. Vreselijk vond ik dat, hoe kun je een kind zoiets aandoen. Op het laatst at ik met mijn handen en werd ik gelukkig weer overgeplaatst naar de zijkant van de tafel.

Een keer maakten we iets heel spannends mee. We liepen over het strand terug naar Zwartendijk toen we een dode zeehond op het strand zagen liggen. Dat was een sensatie hoor. We wilden eigenlijk blijven kijken, maar de juffrouw zei dat we moesten opschieten, anders zou er wat zwaaien.

Na drie weken mochten ouders hun kinderen bezoeken. Mijn ouders vonden dat niet zo'n goed idee. Mam vertelde later dat ze ervan overtuigd was dat als ze zouden komen, het een groot drama zou worden als ze weer weggingen. Ik kreeg wel elke dag post: een kaart van mijn broertje, een van mijn vader en een van mijn moeder. Ik kreeg zo een hele serie die ik jarenlang heb bewaard. Achteraf kon ik ze wel gelijk geven, als de ouders weer naar huis gingen, was het een grote huilpartij, maar als ik al die ouders zag die hun kinderen kwamen bezoeken, voelde ik me wel verlaten.

Ach, alles went op den duur en elke week die om was, was dichterbij het naar huis gaan. Aan het eind van de zes weken voerden een paar kinderen een soort van operette op, die onder leiding stond van een van de zusters. Ik was een sterretje in het geheel, alle sterretjes samen vormden een soort zangkoortje.

Op 12 oktober 1947 werden we op de trein gezet naar huis. Wat een heerlijk gevoel. Net als op de heenweg zaten we weer met z'n drieën in een coupé. Op het perron stonden mijn vader en moeder en mijn broertje en thuis hingen slingers. Ach wat was dat een heerlijk gevoel. De andere dag ging ik weer naar school en voelde ik me stoer. Wie van de klas was er ooit zo ver weggeweest, niemand toch? En wie van de klas was er helemaal aan zee geweest? Niemand toch? En geen van de klasgenoten had ooit een dooie zeehond gezien, dus ik was een tijdje de ster van de klas en mocht voor de klas vertellen wat ik allemaal had meegemaakt. De dag erop was ik jarig, weer een topdag en daarna was alles weer gewoon.

In de derde klas kregen we handwerken, opnieuw van Juf Adriaanse. Zij en ik konden niet met elkaar opschieten. Ik was bepaald geen ster in handwerken en dat gepruts van mij ergerde haar vreselijk. Handwerkles was na schooltijd en duurde tot vier uur.

Toen ik net in de derde zat, het nieuwe schooljaar was begonnen en ook de nieuwe kinderen, de kleintjes zeiden we, waren voor de eerste dagen naar school, zag ik in de hoek een klein jongetje huilen en snikken. Hij schokschouderde ervan. Hij had het vast in zijn broek gedaan, want zijn achterwerk was helemaal bruinachtig. Ik vond het vreselijk zielig voor hem, helemaal omdat hij daar met een vieze broek in de hoek stond. Ik beleefde het bijna zelf.

Op een gegeven moment mochten we naar huis en stond dat ventje nog steeds in de hoek. Bij het naar buiten gaan, zag ik dat de fiets van juf Adriaanse tegen de boom stond. Ze woonde helemaal op de Parallelweg. Best een eind lopen. Ik zag juf haar fiets en liep er naartoe, draaide de ventielen van de banden los en gooide ze over het schoolplein. Juf zag wat ik deed en bonkte hard op het raam. Ik keek om en zag haar boze gezicht. Ik liep niet hard weg, maar liep gewoon het plein af naar huis met een gevoel van eigen schuld juf, moet je maar niet zo lelijk doen.

De volgende dag kwam hoofdmeester Kuiper bij ons thuis om verhaal te halen over mijn optreden. Ik werd van buiten gehaald en moest vertellen waarom ik zo brutaal geweest was. Ik heb precies verteld waarom ik het gedaan had, maar ik heb er nooit meer wat over gehoord. Zo zijn er meer acties geweest op de lagere school, waardoor meester Kuiper bij mijn vader langskwam om te vragen hoe het zat.

Op een keer was mijn moeder ziek en bestierde oma Rieff het huishouden, want mam lag in bed en mocht er niet uit. Het was midden in de zomer en prachtig weer. Geen weer om in huis te zitten. Aan de overkant van Het Vledder was 'ons' speelveldje opgespoten met prachtig wit zand voor de bouw van nieuwe woningen. Wij buurtkinderen speelden er heel graag, we bouwden er forten en groeven kanalen en speelden er naar hartenlust. Oma had niet zo'n idee van

onze daginvulling en ik had Luc overgehaald om mee te gaan naar het landje. We speelden en spitten in het zand en als de schooltoeter ging om twaalf uur, dan gingen we gewoon naar huis. Tegen half twee vertrokken we naar het landje en om een uur of vier kwamen we weer naar huis. Dat hielden we drie dagen vol, totdat meester Kuiper 's avonds aan de deur kwam om te vragen of we ziek waren en waarom we niet op school waren. Nou, dat heb ik geweten. Ik moest meester Kuiper excuses aanbieden en mijn oma ook, want ik had de boel bedrogen. Voor straf mocht ik de hele week niet buitenspelen. Erg hoor.

Mijn oma was mij na een paar dagen helemaal zat en zei dat ik vergeving aan mijn vader moest vragen. Maar hoe doe je dat? Oma had als goed katholiek een boekje in haar tas met plaatjes van de Here Jezus. Op één van die plaatjes stond een kindje dat op haar knietjes lag om vergeving te vragen. Zo moest dat dus. Mijn vader kwam 's avonds terug van kantoor en ik ging net als op dat plaatje op mijn knieën en vroeg of hij me wilde vergeven voor mijn zonden. Ik zie nog zijn stomverbaasde gezicht. Hij keek oma aan en ik zag aan zijn pretogen dat het wel goed zat. Ik kreeg een tik onder mijn achterwerk en pap zei dat ik moest ophoepelen naar buiten en het niet in mijn hart moest halen om dat ooit weer te doen. Wat een vreugde! Ik werd op het plein ontvangen door mijn vriendjes die blij waren dat ik er was, maar ik heb nooit meer gespijbeld.

In de derde zwaaide meester Schokker de scepter en ondanks dat ik erg lang was, moest ik op de eerste bank zitten. Ik vond het erg akelig, want als hij iets ging uitleggen, ging hij op de tafel zitten en kriebelde met zijn hand over mijn bovenbeen en verder. Elke dag weer. Ik zag er tegenop om naar school te gaan. Mijn moeder vroeg me wat er scheelde. Toen ik haar vertelde dat ik het zo naar vond vanwege dat gekriebel en zo, keek ze me aan en zei: "Bijt hem maar een keer in zijn arm, dan houdt het wel op." Op de dag dat ik er de moed voor had om de meester in zijn arm te bijten, kreeg ik een enorme waai om mijn hoofd en moest ik achterin gaan zitten. Gelukkig.

Ik heb maar een halfjaar in de derde klas gezeten. Er moest doorgeschoven worden, want nog altijd waren de klassen erg groot. De vierde en de vijfde klas gingen zonder problemen voorbij. Ik kon goed meekomen en alles liep op rolletjes. In de zesde werd het een beetje anders. We kregen meester Kraaij, een lange man met een groot kaal hoofd. 's Morgens kwam hij uit Friesland op zijn Berini, een fiets met een motortje voorop. Het was een hele tocht om op tijd op school te zijn op zo'n motortje. Dat was ook de reden dat hij vrij snel met zijn familie een huis kreeg toegewezen van de gemeente. Een huis in de Parklaan tegenover het zwembad, een fraaie buurt.

Ik zat weer gewoon achter in de klas vanwege mijn lengte. Meester had een prachtig idee. Om de rust en orde in de klas te handhaven, vroeg hij aan de kinderen achterin om goed op te letten op de klasgenoten die voor hun zaten. De namen van de kinderen die vervelend waren of zaten te draaien moesten we opschrijven en dan zou meester later wel met de kinderen afrekenen. Nou, daar had ik helemaal geen zin in. Mijn maten verraden? Nooit! Ik vertelde thuis dat ik het niet wilde en gebruikte grote woorden zoals 'nazipraktijken' en 'verraden'. Ik zei tegen pap dat ik de meester een brief zou schrijven dat ik het niet wilde doen en waarom niet. Pa zei: "Als je dat wilt, moet je het doen." Ik liet papa de brief lezen toen ik hem af had. "Je bent nog wat vergeten", zei hij. "Je naam staat er niet onder. Als je zoiets doet, zet je je eigen naam eronder en anders moet je de brief niet versturen." Dat heb ik gedaan en later heb ik de brief bij de meester in de brievenbus gedaan. Die opschrijving van klasgenoten is nooit doorgegaan.

Wel werden we klaargestoomd voor het vervolgonderwijs en kregen we na schooltijd Franse les van meester Kraaij. Aan het eind van het schooljaar werd ik ingeschreven bij de openbare ULO. Meester Kraaij was best een fijne meester. Ik maakte ook allerlei gedichtjes en mocht die dan laten lezen, maar toen het mooier weer werd had ik daar geen zin meer in.

Het werd voorjaar en ik kreeg compleet de kriebels van dat mooie weer. Ik wilde zo graag naar buiten, ik had overal aandacht voor, behalve waar het zijn moest. Het was het jaar dat we politieagent Hoek aan de deur kregen voor mij, omdat ik wat had uitgehaald.

In de klas keek ik uit op het morellenboompje van mevrouw Meijer die in de Doornbosstraat woonde. Eerst zat er bloesem aan, prachtig die mooie witte bloemetjes. Later groeiden er kersen aan. Op een kwade dag plukte ik een paar kersen van het boompje. Het waren morellen, zure kersen, niet echt lekker. Maar de gevolgen van mijn daad waren groot.

Het was 's middags een uur en er werd driftig gebeld, agent Hoek aan de deur. Iedereen in Meppel was een beetje bang voor hem en wij kinderen helemaal. Boer Hoek heette hij in de volksmond, hij was heel groot en had een bulderende stem. Al gauw kwam de aap uit de mouw. Ik had morellen gestolen bij mevrouw Meijer. Morellen waar ze juist zo trots op was. Ze was er heel verdrietig van en ik moest ervoor boeten. Van mijn zakgeld, ik kreeg vijf cent in de week, moest ik een kilo kersen kopen bij de groenteboer, naar mevrouw Meijer gaan en zeggen dat het mij speet dat ik haar verdriet had gedaan. Dat geld had ik natuurlijk niet, mam leende het mij en ze waren vast vreselijk duur, want ik heb nooit meer zakgeld gehad. Het was wel heel leerzaam, ik heb nooit meer met mijn handen aan andermans spullen gezeten. Mijn ouders hadden één devies:

'Wat niet van jou is, is van een ander.' Dat is er in geheid, dat zit er nog in en dat heb ik ook doorgegeven aan mijn eigen kroost.

Het was dat jaar een natte en koude zomer. Ik had van mijn ouders een zwemkaart gekregen, ik mocht graag zwemmen. We waren altijd met hetzelfde groepje. Er werd dan met een gaatjestang een gaatje in de zwemkaart geknipt en we wilden geen enkel gaatje missen, hoe koud het ook was.

Na de zomer, in september in 1951 stapte ik vol trots met een leren schooltas onder mijn arm mijn volgende levensfase in, tintelend van de spanning wat ik nu allemaal weer zou beleven.

De ULO stond op Het Vledder op nummer 16, wij woonden op nummer 7. De eerste dagen gingen in een roes voorbij. Op de ULO waren veel kinderen uit de omliggende gemeenten en van mijn lagere school, maar veel klasgenoten waren ook naar de huishoudschool of de ambachtsschool gegaan. Op school vond ik geschiedenis, tekenen en boekhouden leuk en de talen Engels en Duits. Frans vond ik vreselijk. Het mooiste vond ik fysica en de proeven die we daarbij mochten doen. Op een keer viel er een flesje kwik om. Overal lagen van die kleine zilveren bolletjes die we probeerden te pakken, wat niet lukte.

Mijn moeder had met het hoofd van de school afgesproken dat ik in de pauze naar huis zou rennen om een beker melk te drinken omdat ik nog altijd zo'n dunnetje was. Bah, wat vond ik dat een vervelende streek. Ik bleef toch veel liever wat kletsen en rondhangen met mijn klasgenoten. Ik durfde niet tegen de wetten van moe in te gaan, maar ik had wel het gevoel dat ik wat miste met de luitjes van de klas. Nu ik dit opschrijf, moet ik denken aan een ochtendprogramma op de radio, 'Moeders wil is wet'. Luc en ik zeiden dan: "Moeders bil is vet", maar heel stilletjes hoor, want dat zei je toch niet tegen je moeder.

Mijn moeder was altijd thuis met thee en een plak koek. Maar een enkele keer was ze weg en waren we alleen thuis. Dan spookten we van alles uit en speelden we toneel. Meestal een sprookje met een prins en een prinses.

Mijn opa Rieff was marinier geweest en had in de Oost gevochten op Atjeh. Hij was ook meester op alle wapens. Er was een foto van opa Rieff in vol ornaat in een prachtig wit tropenuniform met een sabel. Opa Rieff is al op jonge leeftijd overleden, mijn vader kreeg dat sabel als aandenken. Het hing bij ons aan de muur en was een onderdeel van het spel geworden. Luc was dan ridder en ik de prinses die bevrijd of verdedigd moest worden. Ik trok dan een mooie jurk aan van mijn moeder die ik in haar kast wist te hangen en trok ook haar schoenen met hoge hakken aan die ik prachtig vond en dan speelden we Doornroosje of een geschiedenisverhaal.

Op een dag waren we ook boven aan het spelen in de slaapkamer van mijn ouders en mijn moeders bh lag op het bed. Luc had op school net geschiedenis gehad over Jacoba van Beieren met plaatjes en al. Hij zette de bh op zijn hoofd, trok de bandjes onder zijn kin vast, keek heel smoelig en zei: “Kijk, ik ben nu Jacoba van Beieren.” Ongelukkig genoeg kwam net ons moe de kamer in en dat werd groot trammelant. Luc kreeg een waai om zijn hoofd en we werden met een noodgang naar beneden gestuurd. Moeder voelde zich zwaar beledigd omdat we aan haar spullen hadden gezeten. Haar motto was ‘De man is de baas, maar de vrouw is het nekkie waar alles op draait’.

Ik hoefde dus heus niet te proberen om in de pauze niet naar huis te komen hollen en mijn beker melk niet op te drinken. Die ongehoorzaamheid werd niet getolereerd.

In de eerste klas van de ULO werd ik na verloop van tijd ziek en niemand wist wat er aan mankeerde. Ik had hoge koorts en viel enorm af. Ik was heel slap geworden, mijn moeder waste me in de kamer en ik moest me aan de tafel vasthouden, anders viel ik om. Ik kreeg een medicijn en daarvan kreeg ik overal grote blauwe plekken.

Na een paar weken moest ik naar het ziekenhuis, daar heb ik twee maanden gelegen. Uiteindelijk kwam men erachter dat ik nierbekkenontsteking had. Het hele gedoe duurde drie maanden. Van het ziekenhuis en de kinderarts kreeg mam een dieetlijstje mee, maar mijn moeder vond dat veel te weinig. “Daar wordt dat kind niet beter van.” Mijn moeder had haar eigen dieetlijstje en ik groeide tegen de klippen op.

Na drie maanden kwam ik weer op school. Ik had een complete gedaantewisseling ondergaan. Ik was behoorlijk dikker geworden en had zelfs een behoorlijke buste, veel meer dan de andere meisjes in de klas. Ik voelde me doodongelukkig en kon ook niet meer meekomen omdat ik zolang niet op school geweest was. Wat een afgang.

Een paar meisjes waren me enorm aan het pesten en jennen, terwijl we eerder toch als vriendinnen met elkaar omgingen. Maar als je onderaan de pikorde zit, gaat iedereen meedoen. Thuis hoefde ik daar niet over te klagen, pap en mam hadden wel wat anders aan hun hoofd. Het pesten hield niet op, weken duurde het. Tot een paar meisjes tussen de middag bij het uitgaan van school op een muurtje van school stonden en me weer aan het jennen waren en me stonden uit te schelden.

Nu ik dit opschrijf voel ik weer mijn nekhaar overeind gaan staan. Ik greep twee meiden bij hun kleren en heb gevochten als een leeuw. Tegelijkertijd dacht ik: als ik verlies, kunnen ze me niet meer dan doodslaan en dan is het

pesten meteen afgelopen. Ik sloeg en stompte ze aan alle kanten, er kwamen andere mensen van school en een leraar op het tumult af, maar ze konden mij niet stoppen. Blèrend en schreeuwend heb ik ze achtergelaten en ben moe maar voldaan naar huis gelopen. ‘s Middags kwam de vader van een van de meisjes klagen dat zijn arme dochter door mij zo was afgerost dat ze blauwe plekken had. Papa vroeg naar de hele toedracht van het gebeuren en zei dat ik me er maar mee moest redden en gewoon weer naar school moest gaan.

Wat mij het meest verbaasd heeft van alles, en wat ook een dikke les was: iedereen was na dat gevecht heel vriendelijk en aardig. Ze wilden me helpen met het huiswerk en na twee maanden was ik zo populair dat ze mij kozen als klassenvertegenwoordigster. Moet je dan eerst je tanden laten zien voor je bestaansrecht hebt? Ik heb toen wel begrepen dat je de leeuw in de bek moet kijken, ook al ben je bang. Meestal is het niet zo erg als je vreest.

Ik ging met de hakken over de sloot naar de tweede klas, ik denk wel dat ze mij goedgezind waren. Met lange tanden kwam ik in het derde jaar. Een briljante leerling was ik niet, maar ik ging wel verder met ups en downs. In de winter vond ik het wel goed op school. Maar als de lente kwam en het mooi weer werd, dan kwamen de kriebels.

Die zomer was het heerlijk weer en wilde ik van school af. Ik wilde zwemmen, fietsen, buiten zijn. In elk geval niet naar school. Ook omdat ik me doodongelukkig voelde. Mijn kleren waren te klein en ik droeg een truitje dat om mijn borsten spande en kreeg daar opmerkingen over. Bah, ik kromp steeds meer in elkaar. Mijn moeder zag het wel, maar we hadden niet genoeg geld om nieuwe kleren te kopen voor mij. Mijn moeder, stoere griet die ze was, nam een baantje in de avond bij wasserij Top. Het was inmiddels winter en na het eten trok ze de deur achter zich dicht en ging wasgoed strijken bij de wasserij. Dat was wel een waagstuk, want een vrouw van een ambtenaar mocht niet bijverdienen, er werd geacht dat de man het geld binnenbracht en de vrouw er was voor de kinderen.

Waar ze van hogehand geen rekening mee hielden, was dat elk gezin anders in elkaar stak. Mijn ouders moesten elke maand ook bijdragen aan het onderhoud van mijn opa en oma in Groningen die daar al jarenlang woonden en al behoorlijk op leeftijd waren. Opa heeft zelfs nog gewerkt tot zijn tachtigste verjaardag, dat heeft nog in de krant gestaan.

Er was in die tijd nog geen AOW, dat kwam later, in de vijftiger jaren. Men sprak toen over ‘trekken van Drees’. Maar mijn moeder repte nergens over, ze ging ‘s avonds stilletjes de deur uit en kwam laat in het donker terug. Op een dag, er was denk ik genoeg gespaard, gingen mam en ik met de trein naar Zwolle. We gingen naar een grote kledingwinkel, het zal c&a geweest zijn. Daar kreeg ik een

nieuwe jurk en een nieuwe jas en ik mocht het zelf uitkiezen. Wat een weldaad voor mij, hemels. Ik koos een kameelkleurige jas die heel zacht aanvoelde, een lichtblauwe jurk met aan de voorkant geborduurde bloemetjes ter hoogte van de hartstreek, bruine flatjes en kousen met jarretels. Het was een complete make-over, zoals men het nu noemt. Ik rechtte mijn rug en ging werkelijk een nieuwe levensfase in. Hulde aan mijn moeder. Het was geweldig wat ze deed.

Van enige tijd later herinner ik me een middag dat we met het gezin thuis aan tafel warm aten en ik tegen mijn ouders zei dat ik, ondanks dat ik beter in mijn vel zat, van school wilde. Dat ik het veel te mooi weer vond om in de klas te zitten. “Dan doe je dat maar”, zei mijn vader. “Je gaat later toch trouwen.” En mijn moeder zei ook niet dat het niet doorging, ze vond het kennelijk ook goed. Ik ging die middag nog naar meneer Steenhuis, het hoofd van de school, en vertelde mijn plan en dat ik toestemming van mijn vader had. Meneer Steenhuis was loeiend kwaad en vroeg of ik gek was. “Wil je dan later als dienstmeid of in de wasserij werken? Je moet nog maar één jaar en het gaat prima met je.” Maar... ik ging. Ik leverde mijn boeken in en voelde me vrij, joehoe!!! Op dat moment vond ik het heerlijk, maar later had ik spijt en ik heb het altijd jammer gevonden dat mijn vader toen toestemming gaf en niet had gezegd dat ik school moest afmaken. Ik had het keurig gedaan, ik was gewoon gehoorzaam geweest. Omdat ik school niet had afgemaakt, ben ik later naar de moedermavo gegaan. Dat was niet nodig geweest als ik gewoon dat jaar had volgehouden.